

tot Hem gaan roepen om hulp — maar tevergeefs zal het zijn. Hij verbergt Zijn aangezicht, zoodat ze niet kunnen zien in die vriendelijke oogen en niets hooren van Zijn mond, of het moest het dreigen van verdere straffen zijn. Zwart en zwijgend, Israël, wordt de oordeelsnacht van Gods toorn.

Maar daar in het midden van het beangste volk, waarover Gods oordeelen geeslend gaan, staat die kleine kring van geloovigen rondom den profeet en het profetische woord. En die profeet met zijn kring deelt in het pessimisme der ongeloovige massa niet. „Ik zal den Heere verbeiden, die Zijn aangezicht verbergt.”

Dat is het wonder van het geloof en zijn kracht. Wachten in den nacht. Niets is er te zien; Geen flonkerende ster. Geen streep van licht. Geen enkele reden, waarom men zou mogen en durven hopen op verandering. Maar dan, in den bange onheilsnacht, dan beidt het geloof met den profeet mee en om zijn door den Geest hem gegeven woord, op het heil des Heeren, en zingt zachtjes: „Ik blijf den Heer verwachten”.

* * *

De publieke opinie begint iets te vertoonen in onze dagen van wat haar in Jesaja's dagen geteekend heeft. Bange vrees. Het sombere pessimisme, dat het spaak loopen zal. De logisch uitgerekende verwachting, dat we den chaos tegemoet zullen gaan.

En er is reden, het zoo te verwachten. Gods oordeelen teisteren de volken, die in hun dulle roos van Hem ver afgeweken zijn. Overal de lastering en de vloek en de zonde. Wat is er anders te verwachten dan toorn en straf? Zwart wordt Gods hemel. De Heere verbergt Zijn aangezicht.

Maar de kleine schare, die leeft bij en heeft voor het Woord des Heeren, behoeft het niet zoo te doen. Ze mag in den vallenden nacht, stikdonker om haar heen, uitzien naar den Heere, rekenen op Zijn heil. Wachten, het adventswoord der Oude en der Nieuw-Testamentische Kerk. Wachten in den nacht.

Wat ook die tijden bergen in hun schoot — die kleine kring zal den Heere zien komen ter hulp. Ook al zou in deze Adventsdagen de toekomst die zijn van het Beest, daarachter rijst de morgen van het nieuwe Jeruzalem en van den komenden Heere.

Wie den Heere liefheeft, wacht. Totdat de morgen daagt van het heil.

C. B.

KERKELUK LEVEN

Over het nieuwe concept van Dr J. G. Ubbink (VII.)

Afzonderlijke vermelding en bespreking verdient m.i. de meening, die dr Ubbink verdedigt met betrekking tot het getuigenis des Heiligen Geestes.

Men weet, wat in dezen onze belijdenis zegt. Zij immers spreekt in artikel 5 uit, dat wij „alle deze boeken” (de in artikel 4 opgesomde 66 kanonieke boeken) „alleen ontvangen” „voor heilig en kanoniek”; en dat wij „zonder eenige twijfeling gelooven wat DAARIN begrepen is... inzonderheid, omdat ons de Heilige Geest getuigenis geeft in onze harten, dat ZIJ van God ZIJN”.

Nu is het ons er in dit artikel allerm minst om begonnen, ook maar iets op te rakelen van het debat, dat gevoerd is, en nog steeds niet tot rust gekomen, over plaats, betekenis, inhoud van dit getuigenis des Heiligen Geestes. Wij hebben er immers geen enkele behoefte aan, het terrein van de „ongeschreven belijdenis” te helpen vergroten of verkleinen voor het besef van dr Ubbink, of van wien dan ook; en dat in een tijd, waarin meer dan eens die „ongeschreven belijdenis” wordt nagespeeld tegen de geschrevene. Het gaat thans alleen over de vraag, wat de geschreven belijdenis zegt; en in verband daarmee, of hetgeen dr Ubbink daarnaast, of ook daartegenover, stellen wil, op juiste wijze door hem aangediend en ondersteund wordt.

* * *

Nu heeft dr Ubbink gemeend, „een geheel samenstel” van „dwaalwegen” te kunnen aanwijzen, waarvan hij onder ons „afzondering” propageeren wil. Immers, door „afzondering van deze” (dwaalwegen), hoopt hij „weer vrije baan te krijgen voor een zuiverder Schriftuurlijke en Reformatische kerk en religie”. En nadat hij dan zijn bedoeling in het algemeen aldus heeft omschreven (179), handelt hij daarna allereerst over „het testimonium Spiritus Sancti (het getuigenis des Heiligen Geestes) aangaande de Heilige Schrift” in het bijzonder.

Dr Ubbink is zich ervan bewust, dat dit punt van het getuigenis des Heiligen Geestes aangaande de Schrift „het logisch eerste punt is, waarin (zijn Proeve afwijkt) (179) van de „niet-officiële leervormen”, gelijk ze onder ons plegen erkend te worden.

Toch deert dit laatste hem niet, en meent hij, dat ook anderen zich niet daaraan stooten mogen.

Immers, hij zelf draagt in zijn Proeve, naar hij meent, weer een opvatting voor, die terugkeert tot de nuchtere (190), oorspronkelijke, essentiële, reformatische opvatting van Calvin.

Weer wordt dus Calvin en met hem de „eerste reformatie” tegenover de „latere”, veelszins gedatureerde, reformatoren gesteld.

Nu is het eigenlijk niet gemakkelijk, in dezen een andere opvatting tegenover dr Ubbink staande te houden, en — om nu eens bij deze historische constructie te blijven staan — uitspraken van Calvin zelf tegen dr Ubbink's betoog aan te voeren, welke diens opvatting omtrent Calvijn's bedoeling zouden weerspreken, en als misduiding van den hervormer zouden afwijzen. Immers, natuurlijk zonder dit te bedoelen, heeft dr Ubbink zich eigenlijk tegen zulke contra-betoogen bij voorbaat gedekt, door erop te wijzen, dat „Calvijn ook maar een mensch was”, en „ook niet altoos alles gezien heeft, evenmin als wie ook” (190); alsmede door te constateeren, dat de „gedachte van Calvin” soms „contradictoir” is (188). Wel past hier de vraag: indien dr Ubbink meent, dat Calvin op dit ook voor zijn besef kardinale punt uitspraken doet, die hem met zichzelf in strijd brengen, — gaaf het dan nog wel aan, met zooveel boudheid een „interpretatie” van Calvin, zoals dr Ubbink die geeft, aan te dienen als de ware, zulks dan tegenover de „ongeschreven belijdenis” van vele heden-daagsche calvinisten, ja zelfs tegenover in de confessie zelf neergelegde uitspraken, die dan van de lijn van Calvin heeten af te buigen (184, passim)? Wie Calvijn's gedachten op dit punt contradictoir noemt, zou bij wetenschappelijke bezinning erhaast vanzelf al toe neigen, aan te nemen, dat de belijdenis, indien zij innerlijk contradictoire uitspraken geeft, gelijk dr Ubbink inderdaad meent (180, 188, passim), hierin juist Calvin volgt, inplaats van „beduidend van hem af te wijken” (184). Maar dit zij daargelaten.

Voor ons blijft hier de vraag over: a) wat beweert dr Ubbink omtrent de plaats, en den inhoud van het getuigenis des Heiligen Geestes inzake de Schrift? — en b) geeft dr Ubbink hier de meening van Calvin getrouw weer; is dus zijn „Proeve” op dit punt inderdaad een terugkeer van een „niet-officiële leervorm” tot den echten, oorspronkelijken Calvin?

* * *

a) Wat het eerste vraagpunt betreft: dr Ubbink meent te mogen zeggen, dat bij Calvin het getuigenis des Heiligen Geestes GEEN betrekking heeft op het geheel der SCHRIFT, het geheel der 66 kanonieke boeken. Wij zullen hem letterlijk citeeren:

1. Dat Calvin — aldus dr Ubbink — „... spreekt van een getuigenis van den Heiligen Geest, kan ... niet op de Schrift en haar Goddelijk karakter zien” (182). Waarom niet? Hierom niet: „de Goddelijke waarheid ervan kan de mensch niet zijn verstand kennen, verstaan” (182).

2. „Als hij — Calvin — dan toch van het Geestesgetuigenis spreekt (en zoo ook onze Confessie) zoo ziet dit niet op de Schrift (182).

3. Niet op de Schrift slaat (bij Calvin) het getuigenis van den Heiligen Geest (183). Waarom niet? Hierom niet: „wilt het onjuist is, zó te schrijven, of te denken, „alsof het nog noodig was om het gebrek aan duidelijkheid van de Heilige Schrift aan te vullen” (183).

4. Calvin geeft... niet den indruk, alsof in het hart van elk geloovige de Heilige Geest getuigde, dat al deze boeken van God zijn (183).

5. De Confessie wijkt reeds beduidend van Calvin af, door het getuigenis des Heiligen Geestes te betrekken op al de 66 boeken als een canonisch geheel, als een canonische grootheid (184).

6. Calvin laat het Geestesgetuigenis alleen zijn de oorzaak, waardoor de Goddelijke waarheid in de Schrift ons beweegt tot een levend geloof (184).

7. Als Calvin tegenover het getuigenis van de Roomsche kerk aangaande de Heilige Schrift verwijst naar een beter, naar een getuigenis van God Zelf, door den Heiligen Geest, in de harten der geloovigen, dan heeft Calvin hier niet de Schrift op het oog, maar een andere verhouding tusschen Schrift en Kerk; dan „verbrak” hij hier de Roomsche afhankelijkheid der Schrift van de Kerk (188).

8. Dat bij het Woord Gods nog een bijkomend getuigenis van den Geest moet komen, kan Calvin niet bedoeld hebben (189).

Tot zoover dr Ubbink. b) Heeft dr Ubbink Calvin hier recht verstaan, vragen we nu? Heeft hij den hervormer zelf aan het woord doen komen, diens opinie recht weergegeven, diens probleemstelling zuiver gesteld, en verstaan, en — overgenomen?

Het spijt ons, het te moeten zeggen: wij gelooven daar niets van.

Ten bewijze wijzen we — zonder op details in te gaan — op

aa) enkele citaten van Calvin, die reeds zonder nadere toelichting weerspreken, wat dr Ubbink van Calvin beweert;

bb) uitspraken van calvinistische belijdenisschriften;

cc) Calvijn's probleemstelling, voorzover deze hier ter zake doet.

* * *

aa) We laten eerst enkele citaten van Calvin volgen.

1. Uit de Institutie (we kiezen voor het gemak de prachtige vertaling van dr A. Sizoo) wijzen we allereerst op I, 7, Sizoo bl. 42: Aangezien... alleen de Schriften bestaan, door welke het den Heere goedgedacht heeft zijn waarheid tot een eeuwige gedachtenis te doen voortleven, bezit de Schrift door geen ander recht een volledig gezag bij de geloovigen, dan wanneer zij gelooven, dat ze uit den hemel is voortgekomen.

2. Daarom wordt het hoogste bewijs van de waarheid der Schrift overal ontleend aan den Persoon Gods, die in haar spreekt (46/7).

3. Omdat het den goddeloozen menschen toeschijnt, dat de godsdienst slechts berust op opvatting, begeeren zij... dat door redeneering aangeleerd wordt, dat Mozes en de profeten van Godswege gesproken hebben. En toch antwoord ik, dat het getuigenis des Geestes voortreffelijker is dan alle redeneering. Want evenals God alleen een voldoende getuige is aangaande zichzelf in zijn Woord, zoo zal ook dat Woord niet eerder geloof vinden in de harten der menschen, dan wanneer het door het inwendige getuigenis des Geestes bevestigd wordt. Dezelfde Geest dus, die door den mond der profeten gesproken heeft, moet in onze harten doordringen om ons te overtuigen, dat zij getrouwelijk hebben uitgesproken, wat hun van Godswege opgedragen was (48); het zou hier knoeien zijn, als men hier tusschen „Woord Gods” en „Schrift” het uit den laatsten tijd bekende onderscheid maakte, in dit bepaalde citaat).

4. Zij, die door den Heiligen Geest innerlijk onderwezen zijn, vinden volkomen rust bij de Schrift... (dit moet onveranderlijk vastgesteld worden, evenals dit:) dat deze (n.l. de Schrift) haar geloofwaardigheid in zichzelf heeft, en niet onderworpen mag worden aan bewijsvoering en redeneering, en dat ze NIET-TEMIN de zekerheid, die ze bij ons VERDIENt te hebben, door het getuigenis des Geestes verkrijgt (48/9). Want OOK AL verwerft zij zichzelf door haar eigen majesteit eerbied, zoo grijpt ze toch ons EERST DAN ERNSTIG AAN, wanneer ze doord den Geest in onze harten verzegeld is. Door diens kracht dus verlicht... stellen wij als zekerder dan zeker vast (evenals of wij daar de Godheid van God zelf aanschouwden) dat zij (n.l. de Schrift) door den dienst van menschen, van Gods eigen mond zelf tot ons gekomen is (49).

5. Ik zeg hierin niets anders, dan wat IEDER GELOOVIJGE bij zichzelf waarneemt, behalve alleen, dat mijn woorden ver beneden een rechtmatige uitlegging van het onderwerp blijven (49).

6. Dwaalgeesten voeren aan, dat het onwaardig is den Geest Gods... te onderwerpen aan de Schrift. Alsof het smadelijk zou zijn voor den Heiligen Geest, zichzelf overal gelijk en gelijkvormig te zijn (66).

7. Paulus geeft in 2 Cor. 3:8 ontegenzeggelijk te kennen, dat de Heilige Geest zoo gehecht is aan zijn waarheid, die Hij in de Schriften heeft uitgedrukt, dat Hij eerst dan zijn kracht aan den dag doet komen en openbaart, wanneer vaststaat, dat het Woord den passenden eerbied en de waardigheid ontvangt. En hiermee is niet in strijd, wat kort te voren gezegd is, dat het Woord zelf niet zeer vast is voor ons, wanneer het niet bevestigd wordt door het getuigenis des Geestes. Want met een wederkeeringen band heeft de Heere de zekerheid van zijn Woord en zijn Geest onderling verbonden (67).

(Tot zoover de Institutie, vertaling-Sizoo).

8. Heel de leer des heils zou tevergeefs in de Schriften ons zijn overgegeven, indien niet God door Zijn Geest ons hart, onzen geest, (mentes nostras) tot haar (die leer der SCHRIFTEN) op hief (Corp. Ref. Op. Calv. 49, 341).

9. De wet Gods (in de SCHRIFT) ons voorschrijvend, wat goed is, betoert ons NIET, tenzij God door Zijn Geest hen, die hij tevoren onderwezen heeft, ook regeert; VERGEEFS klinkt de (in de Schrift uitgedrukte) leer ons in de ooren, als niet Gods Geest krachtig (met effect) in ons hart indringt (Op. 32, 275).

10. Alle uitverkorenen gevoelen in zich de overeenstemming van het uitwendige Woord en van de verborgen kracht des Geestes (48, 251).

(Geen van deze citaten raakt de „andere verhouding” tusschen „Schriften Kerk”, zie Ubbink, citaat 7).

* * *

bb) De Confessio Gallicana betreft in art. 4 wel zeer nadrukkelijk het getuigenis des Geestes op de Schrift als canoniek geheel, het geheel der 66 kanonieke boeken. Immers, dit getuigenis leert daar die kanonieke boeken onderscheiden van de apokriefe; le temoignage et persuasion intérieure du Saint-Esprit... nous les fait discerner d'avec les autres livres ecclésiastiques, sur lesquels, encore qu'il soient

utiles, on (De Conf. overeenkomst den en dan ook en drie Parijs gezigt, we De Co eveneens SCHRIFT erkend w suasion d divine al of the He Word is is ken den kerk het Arm van haar wezig ge stempel.

cc) Na bleemstel Moest m trekken v kort d Schrift volstrekt vaststalle Nu, da opinie va Maar v stellig h zakelijke band mel

Dr Uhl onthoude sen; wat Maar v uit Calv vorme n intuïtie

zeer stelli nódig genis

Immers, eigen kra blind; de blind h al is he ziende g licht kar genade n verlichtin mensc l vandaar

op het moet jui genis be

Zó we heid der hij zels wetend

loovigen scheiding zich over en wettig leest op dr Ubbin kerk-ador (dat imm heet) de

overeenki dan tegen eigen n anderen zegt: de

over Ron tuigenis bodig. De zelf de leenen; e met alle de predil sterkte, Geestes

„kerk” v ondersche vijn, pla daarna on laat (gemeen

Wij on ruimte, v van bree bij Calvijn hum inh looven w reeds n wordt, d beroept, heeft voo Calvin i wezenlijk